

NORRBOTTENS LÄNS LANDSTING

Handlingsplan

mot

hedersrelaterat våld

och

förtryck

Innehållsförteckning	sid
Inledning	3
Familjestruktur	3
Heder och skam	4
Rubbad maktbalans	4
Förstärkande faktorer	4
Ursprung och förekomst	5
Tecken som bör leda tanken till hedersrelaterat våld	5
Psykosomatiska / stressrelaterade symtom	5
Det fysiska våldets rituella inslag, exempel	5
Ansvarsfördelning i Jokkmokks kommun	6
Kontaktlista	14

Inledning

”Hedersvåld är något som även drabbar individer som lever i Sverige, som ibland fötts, vuxit upp eller flyttat in här, och som måste garanteras samma rättigheter som alla andra. Hedersvåld är med andra ord ett svenskt problem.”

Under de senaste åren har situationen för flickor och unga kvinnor som lever i en vardag som präglas av ofrihet, tvång, hot eller våld alltmer uppmärksammas. En del flickor utsätts för extrem kontroll från sina anhöriga; de kan lovas bort i arrangerade äktenskap redan som barn eller tvingas att gifta sig, andra utsätts för hot, tvång eller våld när de försöker leva som andra ungdomar. Orsaken till den hårda kontrollen är en föreställning om att flickors och kvinnors uppträdande är avgörande för familjens heder och att en kvinna som bryter mot normerna vanhedrar sin familj. Om så sker måste männen återupprätta sin heder.

Kunskapen och insikten om hedersrelaterat våld mot flickor/kvinnor, behöver öka. Med ökad kunskap och insikt kan vi ge rätt hjälp och följa upp med ytterligare frågor när vi kanske anar att flickan/kvinnan söker sjukvård för något besvär som utgör täckmantel för den egentliga orsaken och där det kan röra sig om en utsatt situation av hedersrelaterad art. Exempel på besvär som flickan/kvinnan söker för kan vara yrsel, ont i magen, ont i kroppen och trötthet. Även om det oftast är flickor/kvinnor som utsätts för förtryck i hederns namn så förekommer det även att pojkar är utsatta. Ibland blir också pojkar tvingade att gifta sig med någon de själva inte valt och det förekommer att homosexuella relationer leder till hedersrelaterat våld och förtryck.

Familjestruktur

De grupper och samhällen som karakteriseras av starkt hederstänkande är tydligt patriarkala till sin natur. En patriarkal familj kan liknas vid en pyramid med en styrande pappa i toppen. Pappan har den avgörande makten inom familjen. Pyramiden består av flera nivåer där även släkten ingår. Pyramiden (familjen) påverkas i olika grad av externa faktorer: i första hand släkten, därefter andra betydelsefulla personer som kollegor, vänner och religiösa auktoriteter, och i minst utsträckning av det omgivande samhällets institutioner såsom stat och myndigheter. I detta system har män och kvinnor sina givna roller – kvinnorna har ansvar för hemmet och barnen, mannen förväntas fungera som familjens försörjare. Pappan har den största makten i familjen och representerar den i yttre kontakter. Mamman fungerar som en förmedlare och buffert mellan pappan och barnen. Äldste sonen har en framträdande position och samtliga pojkar har större handlingsutrymme än flickorna, som återfinns i botten av pyramiden och som har en underordnad och utsatt roll. Detta innebär att flickorna måste förhålla sig underordnade till sina bröder och samtidigt anpassa sig till krav från släkten och pappan (nivåerna ovanför i familjehierarkin). I denna typ av utvidgade familj har barn och föräldrar ansvar och skyldigheter inte bara mot varandra utan också i förhållande till en större krets släktingar. Eftersom familjen är den avgränsade enhet som ansvarar för medlemmarnas sociala och ekonomiska trygghet blir mycket få saker en familjemedlems enskilda angelägenhet. Ett giftermål medför till exempel såväl ekonomiska som andra konsekvenser för den utvidgade familjen. Det innebär att frågan om äktenskapspartner hanteras som en familjefråga, det vill säga vanligtvis av fadern som ansvarar för familjen. I den utvidgade familjen är man således i första hand en familjemedlem och i andra hand en enskild individ.

Heder och skam

Heder och skam är framträdande värden i patriarkala samhällen. Alla familjemedlemmar bidrar genom sitt handlande till familjens heder. Handlingarna bedöms utifrån kollektivets intresse och värderas efter om de är hedervärda eller inte. I familjer där hederstänkande dominerar ansvarar flickorna för att bevara sin oskuld inför äktenskapet. Oskulden och sitt goda anseende är den ”valuta” flickorna bidrar med till familjens välstånd. Om dessa egenskaper ifrågasätts drabbar det hela gruppen, skam- och hederstänkandet gör att en persons dåliga rykte spiller över på övriga familjemedlemmar. Flickornas oskuld har alltså en enorm betydelse i grupper med hederstänkande och kan symbolisera faderns ära. Därför måste flickornas beteende kontrolleras, ibland in i minsta detalj. Det behövs inte mycket för att få ett dåligt rykte. Om den unga kvinnan talar med en utomstående man riskerar ryktet om lättsinnighet, vilket är detsamma som uttrycket hora står för, att dra vanära över hela familjen. En förlorad oskuld kan innebära en katastrof för en familj eller en hel släkt då en flickas dåliga rykte kan leda till att ingen av hennes systrar heller blir gifta.

Kontroll, förtryck och våld mot en ung kvinna kan brukas av både män och kvinnor i familjen. För männens del därför att hedern är knuten till de unga kvinnornas sexuella beteende, och för kvinnornas del därför att de är ansvariga för barnens uppfostran och därmed ansvariga om flickan bryter mot familjens normer. Att undvika skam och vanära över sin familj blir ett överordnat mål. I det hedersrelaterade våldet skuldbeläggs flickan totalt. Brytningen mot normerna anses som ett oåterkalleligt felsteg. Den heder som kränks måste återupprättas och det är familjens ansvar att se till att detta sker. Kvinnan kan uteslutas ur gruppen och får klara sig själv, ibland kan straffet bestå av hot och misshandel eller påtvingat äktenskap med en mindre attraktiv partner. I värsta fall blir konsekvensen hedersmord, man anser att någon måste dö för att hedern ska återupprättas.

Rubbad maktbalans

För familjer från patriarkaliska samhällen kan det bli så att den gamla ordningen till stor del upphävs vid ankomsten till Sverige. Viktiga faktorer såsom tradition, ålder och kön sätts ur spel. Förändringen är påtaglig för männen som förlorar sin självklara huvudroll och makt. Majoriteten finner sig till rätta och fungerar väl men en del män har svårt att hantera statusförlusten och blir kontrollerande. Barnen ”växer förbi” föräldrarna och blir ett hot mot föräldrarnas maktutövning då de genom bland annat sin skolgång blir mer integrerade i samhället och får större medvetenhet om sina rättigheter som individer – och som flickor. Föräldrarna, om de inte lär sig svenska, blir ofta beroende av barnen i sina kontakter med samhällets myndigheter. När barnen blir tolkar av språket och omvärlden rubbas maktbalansen inom familjen, den traditionella familjestrukturen vänds upp och ned och föräldrarna mister i auktoritet. När den sociala ordningen är under press och när tidigare normer inte längre tas för givna blir det ofta nödvändigt med restriktioner som tidigare inte behövts i hemlandet. Särskilt de unga ogifta flickornas livsstil blir utsatt för en stark social kontroll. Skvaller och rykten är en del av denna kontroll.

Förstärkande faktorer

- Många föräldrar vet inte hur svenska familjer fungerar och ser ut och sätter därmed hårdare gränser av rädsla för att barnen ska påverkas av det yttre samhället.
- Invandramäns svårigheter att komma in i samhället på grund av arbetslöshet och språkproblem.

- Hedersdominerade familjer kan vara satta under press från släktingar och vänner i hemlandet. Där finns ingen förståelse för att flickors och kvinnors rättigheter i Sverige är annorlunda och bygger på en jämställd och jämlik relation mellan kvinnor och män.
- För invandrarungdomarna sker en anpassning till den svenska kulturen och normerna som gäller för ungdomen. Detta förstärker konfrontationen hemma mellan generationerna vilket i sin tur leder till än starkare tvångsinslag och kontrollbehov.

Ursprung och förekomst

Hedersrelaterat våld och förtryck är mer vanligt förekommande i vissa länder såsom Iran, Irak, Afghanistan, Turkiet, Indien, Pakistan, Bangladesh, vissa afrikanska länder och då framför allt där kvinnlig könsstympning förekommer, Balkan och Sydeuropa, samt bland grupper som kan ha olika nationstillhörighet exempelvis romer och kurder. Detta innebär självklart inte att hedersvärderingar som leder till förtryck och våld finns bland alla familjer inom dessa länder, eller att alla fäder med denna kulturella/etniska bakgrund brukar våld mot sina döttrar i hederns namn. Det hedersrelaterade våldet är inte förbundet med någon viss religion eller kultur. Det handlar om traditioner.

Tecken som bör leda tanken till hedersrelaterat våld och förtryck

- Partner/familjemedlemmar är överbeskyddande, kontrollerande eller vägrar lämna flickan/kvinnan ensam.
- Flickan/kvinnan är överdrivet orolig, rädd för medföljande person (tänk på att ”väninnan” kan vara en av förövarna)
- Upprepade besök för diffusa symtom – även flera uteblivna besök.

Psykosomatiska/stressrelaterade symtom:

- Kronisk smärta eller andra smärtsymtom, Partner/familjemedlemmar är överbeskyddande, kontrollerande eller vägrar lämna flickan/kvinnan ensam.
- Depression, ångest, koncentrationsstörningar, sömnproblem
- Ätstörningar
- Självmordsförsök
- Hjärtproblem
- Alkohol-/drogproblem
- Posttraumatiskt stressymtom, akut stressyndrom

I vissa fall kan den som utsatts för hedersrelaterat våld uppvisa en speciell skadebild vilket hänger samman med att hedersvåldet till viss del är symboliskt. Särskilt uppmärksam bör man vara på att hedersbrott kan döljas bakom fingerade självmord och incidenter som fall - och trafikolyckor samt brännskador.

Det fysiska våldet har ibland rituella inslag. Exempel på typiska skador är:

- Hår som slits, klipps eller skärs av
- Skador på huvudsvålen, skalpering

- Våld med tillhyggen som exempelvis sladdar eller skor
- Brännskador, eventuellt från upphettade föremål
- Våld mot fotsulorna
- Lukt eller spår från brännbar vätska
- Stor mängd sticksår

Viktigt att uppmärksamma hos unga kvinnor som kommer från hederskulturer är den speciella utsatthet de kan leva under och som bottnar i en ökad risk för att utsättas för sexuella övergrepp. Gärningsmännen kan känna sig relativt säkra på att gå fria från straff eftersom kvinnorna kan vara obenägna att anmäla brottet. Kvinnor som lever i en kultur där sexuella övergrepp innebär en stor skam både för henne själv och hennes familj, håller ofta tyst om vad de råkat ut för.

Ansvarfördelning och rutiner i Jokkmokks kommun

Skolan, socialtjänsten, polisen, primärvården, kvinnojouren och integrationssamordningen har ett gemensamt ansvar att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Avsikten med handlingsplanen är att samtliga aktörer ska vara väl medvetna om hedersproblematikens område och inneha beredskap och rutiner vid eventuell misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck.

Integrationssamordningen

Skall arbeta förebyggande. I ett så tidigt skede som möjligt informera om de lagar, normer och regelverk som är gällande i vårt land. I möten med individen / familjen vara uppmärksam på eventuella tecken och symtom som kan vara indikationer på hedersrelaterat våld. Om misstanke uppstår kontaktas socialtjänsten för bedömning om vidare utredning.

Skolan

Skolans uppdrag är enligt Läroplanerna Lpo 94 och Lpf 94 att förebygga och motverka förtryck av mänskliga rättigheter. Där sägs följande: ”Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.”

Skollagen (1985:1100) slår fast att verksamheten skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö (1 kap.2.)

Avsikten med detta avsnitt är att det ska vara ett stöd i skolans uppdrag att förebygga och motverka kränkningar av mänskliga rättigheter. Avsikten är också att ge vägledning i enstaka typfall av hedersrelaterat våld och förtryck. Alla på skolan ska veta vem som gör vad i olika skeenden och situationer av hedersproblematik.

Generella insatser

- I likabehandlingsplanen beskrivs hur skolan i sin verksamhet avser att förebygga och motverka diskriminering och förtryck av mänskliga rättigheter
- I undervisningen om demokratiska och mänskliga rättigheter även belysa frågor om hedersrelaterat våld och förtryck
- Samverka i det förebyggande arbetet med andra verksamheter och föreningar

Viktiga observationspunkter kan vara:

- Får eleven delta i all undervisning, inklusive idrott och sex- och samlevnad?
- Får eleven vara med på skolresor och lägerskolor?
- Måste eleven ljuga om sin pojkvän/flickvän, vilka hon/han umgås med, fritidsvanor och liknande?
- Hur ser elevens studiemotivation ut?
- Är eleven tidvis ledsen och orolig?
- Har eleven sömnsvårigheter?
- Är eleven utsatt för någon form av bevakning till exempel från en bror på skolan?
- Om brodern är elev på skolan hur påverkas hans skolgång och vardag?
- Verkar eleven oförklarligt rädd för något/någon?
- Talar eleven om problemen hemma eller sin situation i termer av ”vår kultur kräver”?
- Talar eleven om att förlova sig eller gifta sig trots att hon/han är ung och inte är klar med skolan? Är partnern någon som hon/han rimligen inte kan känna särskilt väl.

Om man ser några av dessa tecken eller känner oro så måste skolans personal ta upp ärendet med elevhälsans personal, för att samtala om elevens situation.

Handlägningsrutiner för Elevhälsan

När elevhälsans personal fått kännedom om ärendet så träffas man och lägger upp en strategi för hur man ska gå vidare i fallet. Det innebär att kartlägga skolsituationen och inhämta den information som finns angående eleven samt att dokumentera ärendet enligt gällande elevvårdsgång.

Exempel på frågor i samtal med eleven:

- Hur begränsas hennes/hans tillvaro?
- Vilka regler och krav gäller för henne/honom?
- Vilka bestraffningar gäller vid regelbrott?
- Är hon/han utsatt för bevakning?
- Har föräldrarna bestämt hennes/hans framtid vad gäller utbildning, boende, äktenskap?

Det är viktigt att bedöma skaderisken med att kontakta vårdnadshavare/förälder. Socialtjänsten kan kontaktas för stöd och råd. Anmälan görs i förekommande fall.

Socialtjänsten

Socialtjänstens arbete med flickor som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld/förtryck

I dessa ärenden är det som i andra fall lagen som styr arbetet men socialtjänstens vanliga rutiner kan i vissa fall medföra en risk för den utsatta flickan. I inledningen till denna handlingsplan finns information kring hederskulturer och det finns också hänvisning till var man kan få mer information. Förhandsbedömning och utredning ska göras men det är viktigt att tänka på vissa saker. Checklistan nedan kan fungera som ett praktiskt instrument för handläggaren

Förhandsbedömning

När anmälan/ansökan inkommer bör en förhandsbedömning ske där handläggaren träffar den berörda flickan och ev en stödperson/anmälaren. Syftet är att göra en probleminventering samt en bedömning av skyddsbehov/skyddsaspekt.

När det gäller hedersrelaterad problematik så är flickan utsatt för våld och hot från den egna gruppen och familjen. Socialtjänstens kontakt med vårdnadshavare kan därför i sig utgöra ett hot mot flickan. Utifrån problematiken är det viktigt att tydligt informera om hur socialtjänsten och andra myndigheter kan hjälpa till, att göra flickan medveten om olika alternativ och vilka konsekvenser de olika alternativen medför. Viktigt också att bedöma ev akut hjälpbehov och behovet av sekretesskydd för delar av anmälan gentemot föräldrarna.

Detta görs under utredningstiden med stöd av Sekretesslagen(SekrL) 14 kap, 5 § och efter utredningstiden med stöd av samma lag, 14 kap, 4 §, andra st.

Att tänka på inför första kontakten

- Kan mötet ske på neutral plats, t ex skolan. Arrangeras diskret.
- Ta hänsyn till vilken tidpunkt som passar flickan då hon kan ha stora krav på sig att vara hemma en viss tid
- Kan anmälaren eller en stödperson t ex elevhälsovårdspersonal eller lärare följa med som stöd
- Har socialtjänsten tidigare kännedom om familjen

Praktisk frågemall inför förhandsbedömning

- Vad får du göra som du inte vill göra? (ex ansvar för hem/syskon)
- Vad får du inte göra men vill göra? (ex delta i viss undervisning, skolresor, rörelsefrihet på fritiden, klädstil, vänner)
- Är du utsatt för kränkningar, hot, våld eller misshandel? I så fall, vem slår eller hotar? Är den eller de personerna tidigare straffade?
- Vem är det som styr och bestämmer om sanktioner i familjen/släkten?
- Är du utsatt för någon form av bevakning?
- Har du eller någon annan planer på förlovning/giftermål för dig?
- Finns det planer på resa till hemlandet? (din inställning till detta)
- Måste du ljuga om pojkvän? Är han i så fall ett stöd för dig?

- Psykosomatiska symtom?
- Vad händer om du bryter mot familjens/släktens krav?
- Finns det någon ung kvinna i släkten som kunnat ”gå sin egen väg” och har hennes val i så fall accepterats av familjen/släkten?
- Vilken nära släkt har du i eller utanför Sverige? Finns det personer i släkten som kan vara ett stöd för dig? Andra stödpersoner utom familjen?

Även i dessa ärenden måste socialtjänsten respektera den enskildes ställningstagande och avvägningar gällande hjälpinsatser och dess konsekvenser. Ett accepterande om hjälp kan innebära att flickan tappar kontakten med sin familj vilket är ett högt pris. Vid behov av skydd och omedelbar hjälp gäller självklart sedvanliga rutiner och förfarande med ev LVU-ingripande om flickan är underårig. Således kan förhandsbedömning i vissa fall avslutas med bedömningen att inte inleda utredning.

Utredning

Då beslut blir *att* inleda utredning sker detta i likhet med andra fall enl Socialtjänstlagens (SoL) 11 Kap,1 och 2 §§.

Under hela utredningstiden ska en kontinuerlig bedömning av skyddsbehovet göras. Samma frågemall som vid förhandsbedömning kan användas parallellt med sedvanlig utredningsmetodik och hänsyn till punkterna nedan.

Omyndig flicka

- Ta ställning om frivilliga insatser är tillämpliga eller om tvångsingripande ska ske.
- Bedömning av hur/när/om vårdnadshavare ska kontaktas utifrån risk att flickan kommer till skada
- Bedöm också var samtalet med vårdnadshavarna ska ske samt om polis bör finnas med.
- Vid ordförandebeslut enl LVU §6 ta ställning till umgängesbegränsning enl LVU § 14 punkt 1 och hemlighållande av vistelseadress enl LVU § 14 punkt 2. Umgängesbegränsning kan även innefatta förbud mot brev eller telefonkontakt.
- Viktigt att i vanlig ordning dokumentera (läkarintyg/rättsintyg) och polisanmäla skador på flickan i samband med LVU –förfarandet.

Myndig kvinna

- Kvinnan bestämmer själv om utredning ska inledas. Socialtjänsten har inga tvångsbefogenheter. I händelse av utredning/bistånd bestämmer kvinnan själv hur och om information till föräldrarna ska ske.

Exempel på insatser

- Skyddat boende anpassat för denna grupp flickor. Länsstyrelsen i Norrbotten har i april 2007 meddelat kommunerna om vilka boenden som finns i landet. Dessa är framtagna av de tre storstadslänsstyrelserna men kan användas av hela landet. Vid placering eller skyddat boende: Tag hänsyn till geografisk placering.
- Det kan vara olämpligt att placera i närheten av familj/släkt eller andra med samma kulturella bakgrund och synsätt.

- Långsiktigt stödbehov planeras som identitetsskyddande åtgärder, polishjälp vid behov, krisbearbetning/psykologhjälp eller annat. Konsekvenserna av brytning med den egna familjen blir inte lättare över tid utan kanske snarare tvärtom svårare när vidden av förlusten står klar.

Polisens arbete – högsta prioritet

Kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld vet ofta inte var de kan få hjälp. De är rädda, har ofta dåliga kontakter i det svenska samhället och kan många gånger inte ens svenska. Men både kvinnorna själva och människor i deras omgivning skall kunna få hjälp av polisen. Där har hedersrelaterat våld hög prioritet. Hot och våld som rör det som kallas hedersfrågor är fortfarande förhållandevis nytt i vårt län. Men det är ett växande problem som polisen tar på yttersta allvar. Insatser under år 2007 – 2008.

- Personalen erhåller utbildning – information om dessa brott.
- Förhören och dokumentationen av händelserna förbättras.
- Kontakt med åklagaren sker direkt från brottsplatsen – förhörstillfället.
- Förundersökningsledaren beslutar omgående om eventuella tvångsåtgärder mot misstänkta.
- Stöd och hjälp till den drabbade kvinnan. Detta kan ske dels via polisen men även via kvinnojouren, socialtjänsten eller brottsofferjouren.
- Framtagande av manual för utredning av dessa brott.

Mål

Förundersökningar av aktuellt slag redovisas med förundersökningsprotokoll till åklagaren senast fyra veckor efter anmälan. Åtal skall väckas inom sex veckor efter anmälan.

Hot och våld som rör det som kallas hedersfrågor är fortfarande förhållandevis nytt i vårt län. Men det är ett växande problem som polisen tar på yttersta allvar och med hög prioritet.

Jokkmokks vårdcentralens arbete

Sjukvårdspersonalens roll

- Vi är skyldiga att agera om det framkommer att flickan/kvinnan utsätts för hot eller våld
- Vi måste förtydliga om sekretess och anmälningsplikt, så att flickan/kvinnan inte känner sig förrådd då vi senare tvingas göra en anmälan.
- Vi måste tydliggöra för flickan/kvinnan att vi har det fulla ansvaret för en eventuell anmälan. Då lyfter vi skulden från flickan/kvinnan eftersom många flickor/kvinnor mår dåligt över att ha "svikit" sin familj. Vi anmäler inte hennes familj utan 'misstanken om att hon inte mår bra'.
- Vi samråder med annan berörd myndighet där så krävs, men har tystnadsplikt.
- Sjukvården står på flickans/kvinnans sida. Vi ger inte råd i val som flickan/kvinnan måste göra, men vi ger stöd i flickans/kvinnans val och hjälper henne med att förmedla kontakter med andra myndigheter/organisationer. (t.ex. Socialtjänst, Polis mm)

Tecken på att en flicka/kvinna kan vara utsatt för hedersrelaterat våld av sina föräldrar/familj:

- Hon söker sjukvård gång på gång för olika diffusa symtom, uppfattas som kontaktsökande.
 - Hon söker för graviditetstest, (kanske upprepade gånger). Vid förfrågan om p-piller uppger hon att hon är tvungen att gömma dem hemma eller att hon inte får äta p-piller för föräldrarna. Hon frågar kanske efter preventivmedel som ”inte syns”.
 - Hon söker för gynekologisk undersökning. Vill få intyg på att hon är oskuld, ibland vill hon även ha skriftligt intyg på detta. Begäran/önskan om att bli ”ihopsydd” kommer ibland upp.
 - En stark flicka/kvinna betyder inte att hon även är stark i sin familj. Ofta lever dessa flickor/kvinnor ett dubbelliv i två spår – ett i hemmet där hon har en mycket svag roll, och ett utanför hemmets väggar där hon ofta verkar stark. Så en stark flicka/kvinna utåt sett kan också vara utsatt för hedersrelaterat våld.
-
- Hon nekas samtal med personal i enrum av medföljande person. Samtalet med flickan/kvinnan ska dock alltid ske i enrum vid minsta tanke på våld eller hot, även om den medföljande är kvinna, kompis, pojkvän eller familjemedlem.
 - Uteblir en flicka/kvinna från ett bokat besök där misstanke om hedersrelaterat våld finns, säger det inget om problemets svårighetsgrad eller flickans/kvinnans verkliga behov. Däremot är det ett viktigt observandum!

Fråga om våld och förtryck

Om misstanke om våld eller förtryck finns ska samtalet med flickan/kvinnan ske i enrum. Om någon medföljande vill vara med ska denna avvisas, detta gäller även om medföljande är kvinna. Berätta att mottagningen har sådana rutiner.

Det kan underlätta att inleda med några meningar som visar att du tar samtalsämnet på allvar till exempel:

Jag har träffat många flickor/kvinnor i mitt arbete som varit utsatta för våld och förtryck. Därför har jag börjat fråga alla om de blivit utsatta för våld av någon de känner.

Därefter kan det vara lämpligt, beroende på situationen eller flickan/kvinnan, att ställa direkta eller indirekta frågor. Använd inte ord som är skuldbeläggande eller negativa gentemot flickans/kvinnans familj.

Indirekta frågor:

- Kan du dig trygg eller finns det delar av ditt liv som känns otrygga eller hotande?
- Alla familjer bråkar ibland. Vad händer när du och din familj är oense? Händer det att era konflikter leder till psykiskt eller fysiskt våld?
- Upplever du att någon i din närhet kontrollerar dig eller begränsar din frihet?
- Har det hänt att du känt dig rädd för din familj/partner?
Om flickan/kvinnan inte berättar, låt henne förstå att hon är välkommen att höra av sig igen om det skulle bli aktuellt oavsett om det är akut eller inte.

Om kvinnan berättar om våldet:

- Ta dig an flickan/kvinnan utan att låta henne vänta och lämna henne inte ensam.
- Sitt ner i lugn och ro och undvik att bli störda. Be henne först berätta vad som hänt, lyssna aktivt och bekräfta det hon säger.
- Blanda inte in egna värderingar
- Om det finns behov av tolk, be aldrig en släkting eller ens kvinnans barn tolka. Anlita auktoriserad tolk som helst godkänts av kvinnan.
- Fråga om kvinnan har barn. Berätta om socialtjänstens ansvar, som är att stödja och hjälpa, förklara vad anmälningsskyldigheten innebär.
- Förklara att våld, hot och sexuella övergrepp är brottsliga handlingar.
- Informera och erbjud stöd och hjälp för att anmäla till polis och kontakt med sociala myndigheter. Socialtjänsten erbjuder skyddat boende, detta gäller även eventuella barn
- Erbjud fortsatt samtalskontakt.
- Vikten av sekretessen vid hantering av ärendet kan inte nog betonas. Familjen/partnern kan ha många sätt att leta reda på flickan/kvinnan vilket kan vara direkt livsfarligt för henne.

Medicinskt omhändertagande

- Förklara för flickan/kvinnan varje form av undersökning och behandling, vad, hur och varför den utförs.
- Undersökningen ska genomföras så att den kan utgöra ett underlag för rättsintyg.
- Den syftar även till att fastställa flickans/kvinnans fysiska och psykiska skador och behovet av behandling.

Risikfaktorer och säkerhetsplanering

I hedersrelaterade fall är det viktigt att få en helhetsbild av flickans/kvinnans situation eftersom det kan finnas många förövre.

- Diskutera olika riskfaktorer och fråga därefter om hon uppfattar sig vara i fara.
- Om hon svarar ja, måste det tas på största allvar.
- I de fall där hon inte anser sig vara i fara, men du gör den bedömningen bör detta diskuteras med henne.
- Om behov av skydd föreligger, erbjud kontakt med socialtjänsten/kvinnojouren för skyddat boende.
- Om flickan/kvinnan ändå inte vill ta emot det stöd som erbjuds utan återvänder hem bör en säkerhetsplan utformas tillsammans med henne.

Vid en säkerhetsplanering kan följande frågor diskuteras:

- Vad har hon tidigare gjort för att avvärja krissituationer? Skulle en sådan strategi hjälpa i nuvarande situation?
- Kan hon tyda tecken på en upptrappning av våldet?
- Är det någon speciell händelse som väntar just nu t ex förlovning, giftermål eller utlandsresa

- Är hon redo att ringa polisen om familjen/partnern blir våldsam? Kommer hon åt att ringa? Om inte, hur ska hon kunna påkalla hjälp?
- Hur ser hennes nätverk ut, hur kan det ge henne stöd i en akut situation?
- Vilka för- och nackdelar finns om hon berättar för någon i sin omgivning att hon är utsatt för förtryck/våld?
- Om hon måste fly, vart ska hon ta vägen? Hjälp henne att skriva ner viktiga telefonnummer och adresser.

Kvinnojouren

Kvinnojouren är en feministisk ideell förening som arbetar för kvinnors frigörelse och frihet från mäns våld. Vi har specialiserat oss på att stödja våldsutsatta kvinnor och deras barn. Mäns våld mot kvinnor innefattar psykiskt, fysiskt och sexuellt våld.

Kvinnojouren kan erbjuda följande:

- Lyssna och ge kvinnan råd
- Stötta kvinnan i hennes beslut
- Hänvisa kvinnan vidare
- Försöka svara på känsliga frågor som kvinnan inte vågar fråga någon annan
- Följa med kvinnan som stöd till t.ex. polisen, ungdomsmottagning, sjukhus mfl
- I vissa fall ordna tillfälligt boende. Till yngre kvinnor under 18 år kan skyddat boende ske i samråd med kommunens individ- och familje omsorg.

Personalen vid kvinnojouren har tystnadslofte. Kvinnan har möjlighet att vara anonym. Privata telefonnummer till oss som jobbar på jouren finns på Jokkmokks polisstation, vårdcentral och kommunens individ- och familjeomsorg. Genom detta går det alltid att komma i kontakt med oss på jouren! Alla dagar på året och alla tider på dygnet.
E-postadress jokkmokk@roks.se

Kontaktlista med telefonnummer

Larmcentralen, SOS	112
BRIS	08-59888800
Brottsofferjouren	0920-10413, 070-606 04 13
Kvinnofridslinjen	020-505050
Vårdcentralen Jokkmokk	0971-444 44

Socialnämnden i Jokkmokk

Ordförande	070-584 72 47
Vice ordförande	076-103 87 72

Arbetsgruppens representanter;

Socialtjänsten;

Lars Bergqvist	070-566 71 25
Johanna Enlund / Maria Larsson	0971-17000
Susanne Almqvist	0971-17000

Skolan;

Ylva Stenman	0971-17000, 070-319 78 56
Anita Hannu	0971-17000

Primärvården;

Gudrun Spiik	0971-44410
--------------	------------

Polisen;

Magdalena Rim	114 14
	070-217 08 87

Jokkmokks Kvinnojour;

Ordförande Eva Lotta Backteman	0971-12963
--------------------------------	------------

Integrationssamordningen;

Gunilla Nyberg	0971-17310, 070-306 45 96
----------------	---------------------------